

Finländarnas religiositet i ett brytningskede

Forskningsrapporten *Religion till vardags och fest* är en del av Evangelisk-lutherska kyrkan i Finlands fyraårsberättelse för åren 2016–2019. Rapporten bygger på material från flera olika enkäter och på kyrkans statistik, och den är skriven av direktören för Kyrkans forskningscentral och forskare vid centralen. Rapportens iakttagelser kan sammanfattas i följande sex punkter:

Förändrade värderingar återspeglas i religionen. De senaste värderingsundersökningarna vittnar om individualismens och jämställdhetens ökande betydelse i finländarnas värdesystem. Exempelvis har den betydelse man tillskriver arbete, vänner och fritid förändrats bland de yngre generationerna: arbetets betydelse har minskat, medan fritiden och vännerna har ökat i betydelse. Också i fråga om familjevärden har det skett en stor omvälvning. Familjens betydelse har i sig kvarstått i alla generationer. I synen på en bra parrelation ligger dock betoningen på jämställdhet mellan könen och möjligheten att förverkliga sig själv genom sina egna vänner och intressen. De här förändringarna återspeglas också på religionens område. Inställningen till jämställdheten mellan könen var en faktor som antingen närmade eller fjärmade finländarna i relation till den religiösa identiteten. Också villigheten att acceptera samkönade familjer delade enkätbesvararna: en mer avvisande inställning indikerade att man identifierade sig som religiös.

Kulturkristendomen bryter samman. Med kulturkristendom avses att man identifierar sig som kristen snarare av kulturella orsaker än av trosövertygelse. Enligt de iakttagelser som lyfts fram i forskningsrapporten befinner sig den kulturkristna identiteten i ett kraftigt brytningskede. I synnerhet inom millenniegenerationen (födda på 1980-talet, i materialet 30–39-åringar) kan man se en minskad kulturkristendom, och en motsvarande ökning av det humanistiska och agnostiska sökandet och andelen icke-religiösa. Ännu i början av 2000-talet föreföll de kyrkliga förrättningarna som ganska självklara val för finländarna. Rapporten visar att det här har skett en kraftig förändring under 2000-talet. Exempelvis i Helsingfors stift döptes endast två av fem födda barn 2019. Identifieringen som en del av en kristen gemenskap hänger allt tydligare samman med en upplevelse av personlig meningsfullhet. Det här tanke sättet återspeglar sig också i oviljan att t.ex. ta ett dopbeslut för barnet.

Anknytningen till gemenskaper förändras. Även om moderniseringens processer förändrar de kulturella värdesystemen kan religionen även i det postmoderna samhället kvarstå som en källa till betydelse, och det kan upplevas som viktigt att tillhöra en gemenskap. Antalet nya gudstjänstgemenskaper och deras besökarantal har ökat, samtidigt som deltagandet i de lutherska församlingarnas gudstjänster minskar. Gudstjänstgemenskapernas sammanlagda deltagarantal uppgår till flera hundra tusen per år. Detta visar på behovet av gemenskaper samt vikten av valfrihet. Att den sociala omgivningen upplevs som avvisande eller avogt inställd mot ens religiösa orientering och religionsutövning kan leda till att religiöst engagerade människor mer än tidigare upplever ett behov av sådana gemenskaper som stöder den kristna socialiseringen och identitetsbildningen.

Den upplevelsemässiga aspekten och hjälpanDET är allt viktigare delar av andligheten. Förändringar framträder också på det andliga livets område. Den upplevelsemässiga

beröringsytan till den kristna tron eller kyrkan uppkommer i allt mindre mån genom förrättningar, andaktsliv eller traditioner. I stället har vardagliga eller konkreta handlingar såsom att röra sig i naturen, dra sig undan i tystnad eller att hjälpa människor blivit betydelsefulla med tanke på spiritualiteten. Mer än en tiondel av finländarna mediterar regelbundet. I synnerhet det att man ser naturen som helig eller upplever att man närmar sig Gud eller någon högre makt genom att röra sig i naturen är allmänna fenomen inom finländarnas personliga andlighet. Människor förefaller också i stor utsträckning vara redo att hjälpa, och motivationen är oftast exempelvis att man känner empati eller vilja främja rättvisa, ganska ofta även att man upplever ett kall. De faktorer som motiverar till hjälpverksamhet är tämligen starkt förknippade med såväl relationen till naturen som att man understöder att kyrkan bedriver ett aktivt miljö- och jämställdhetsarbete.

Betydelsen av religions- och åskådningsdialog växer. Den religiösa och åskådningsmässiga mångfalden har ökat på många olika sätt i Finland. Att den religiösa mångfalden har ökat hänger ihop med det ökade antalet invandrare och religiösa samfund som grundats av dessa. Mest konkret framträder det här i tillväxtcentra. Genom medierna och internet kommer ändå människor i hela Finland i nära kontakt med den åskådningsmässiga mångfalden. En betydelsefull religiös-kulturell strömning utgörs dessutom av en nyandlighet som är starkt individcentrerad och hämtar inspiration ur olika traditioner, och som i allt högre grad påverkar människors syn på religionen och kyrkan. Föreställningarna om den kristna tron påverkas också av de utbredda uppfattningarna om relationerna mellan religion och vetenskap. När finländare i en enkät ombads nämna böcker som varit viktiga för andligheten eller livsåskådningen, lyfte de i synnerhet fram religionskritiska verk av kända forskare.

Förmedlingen av den kristna traditionen minskar i hemmen. Sammantaget leder de många faktorer som beskrivits ovan till att förmedlingen av den kristna traditionen till barn och unga allt oftare uteblir. De finländska barndomshemmen har delat sig i två nästan exakt lika stora läger: i hälften av dem har man talat om religion och i den andra hälften har religionen inte varit närvarande. De yngre åldersklassernas barndomshem faller allt oftare i den senare kategorin. Under fyraårsperioden har det tydligt blivit mer sällsynt att man lär barnen aftonbön, att barnen går i söndagsskola och deltar i församlingens klubb eller att man går i julkyrka samt samtalar om religion i barndomshemmet. De yngsta mammorna, generation Z, förmedlar kristna traditioner allra minst.

[Religion till vardags och fest. Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland 2016–2019. Kyrkans forskningscentralens publikationer 135.](#)